

Sygn. akt: I C 765/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym: Przewodniczący sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekr. sąd. Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2021 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. B.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Okręgowemu w Olsztynie**

o zapłatę

I. powództwo oddała,

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w W. kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 765/19

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 7 października 2019 r. (data wpływu: 18 października 2019 r.) powód D. B. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Prokuratora Okręgowego w O. – kwoty 1.400.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Uzasadniając swoje żądanie wskazał, że ze strony pozwanego doznał następujących szkód i krzywd, a mianowicie:

- składanie wniosków w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania opierających się wciąż na tych samych podstawach faktycznych, czym naruszono jego prawo do rzetelnego procesu karnego,
- naruszenie podstawowych praw człowieka i podejrzanego podczas czynności dokonywanych w związku z uzupełnieniem zarzutów w sprawie (...)w dniu 14 lutego 2018 r.,
- nadmierne ograniczenia w kontaktach powoda z rodziną w czasie stosowania aresztu tymczasowego, czym naruszono jego prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (k. 4-5).

Pozwany Skarb Państwa – Prokurator Okręgowy w O. – w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi podniósł, że kwestionuje roszczenie powoda zarówno co do zasady, jak i wysokości. Odnosząc się do kwestii stosowanego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania podniósł, że w toku prowadzonego śledztwa w sprawie (...)powodowi jako podejrzanemu przedstawiono szereg zarzutów. Dotyczyły one wyłudzenia podatku VAT w łącznej kwocie przekraczającej 23 miliony złotych. Głównym powodem stosowania tymczasowego aresztowania była obawa nakłaniania świadków lub współpodejrzanych do składania fałszywych

zeczności lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniania postępowania. Dodatkowo zarzucany powodowi czyn zagrożony jest karą pozbawienia wolności, której górna granica przekracza osiem lat, a nadto zachodziła obawa ukrywania się podejrzanego. Stosowanie tymczasowego aresztowania było przedłużane kilka razy, przy czym każda decyzja o przedłużeniu była zaskarżona przez obrońcę powoda i poddana kontroli instancyjnej przez sąd odwoławczy. W dniu 17 października 2018 r. skierowano do Sądu Okręgowego w O. akt oskarżenia w ww. sprawie, przez co kolejne decyzje w przedmiocie tymczasowego aresztowania były orzekane przez Sąd Apelacyjny w B.. W toku postępowania ani podejrzany, ani jego obrońca nie składali wniosków o zmianę stosowania tego środka na wolnościowe środki zapobiegawcze. Składane wnioski dotyczyły przeniesienia powoda do aresztu z zapleczem szpitalnym z uwagi na jego stan zdrowia, jednakże z opinii biegłych psychiatrów wynikało, że D. B. nie jest chory psychicznie i może uczestniczyć w postępowaniu karnym. Odnosząc się do sytuacji w dniu 14 lutego 2018 r. pozwany wskazał, że tego dnia powód nie chciał dobrowolnie udać się na zaplanowaną czynność procesową (przesłuchanie) do Prokuratury Okręgowej w O., gdzie planowano ogłosić postanowienie o uzupełnieniu zarzutów. Konieczne było zastosowanie środków przymusu bezpośredniego. Z kolei w kwestii ograniczenia w kontaktach powoda z rodziną pozwany wskazał, że w toku postępowania zachodziła konieczność przesłuchania w charakterze świadków osób najbliższych dla powoda, stąd nie były udzielane zezwoleń na widzenia. Decyzje w tym przedmiocie także były poddane kontroli instancyjnej i nie zostały zmienione przez Prokuraturę Regionalną w B.. W ocenie pozwanego powód nie wykazał, że doszło do naruszenia jego dóbr osobistych, a jedynie okazuje niezadowolenie z działań Prokuratury Okręgowej w O.. Działania pozwanego nie były bezprawne, bowiem kierowane do sądu wnioski o przedłużenie tymczasowego aresztowania były uwzględniane (k. 98-105).

Ustosunkowując się do odpowiedzi na pozew powód podtrzymał dotychczasowe stanowisko. Nadto wskazał, że prowadzący jego sprawę prokuratur zlecał bicie i torturowanie go w czasie, gdy przebywał w Zakładzie Karnym w B., śledztwo w sprawie (...)prowadził przewlekłe, a nadto nie udostępniał akt w części mającej uzasadnić konieczność stosowania tymczasowego aresztowania (153-154v).

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2021 r. żądanie w zakresie bicia i torturowania powoda wyłączone zostało do odrębnego rozpoznania (k. 226).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód D. B. postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 1 marca 2017 r. w sprawie (...)((...)) został tymczasowo aresztowany na okres od 27 lutego 2017 r. (data zatrzymania) do 28 maja 2017 r. Podstawą zastosowania środka zapobiegawczego był zgromadzony materiał dowodowy wskazujący na duże prawdopodobieństwo popełnienia przez ww. szeregu zarzucanych mu czynów polegających na założeniu i kierowaniu wraz z inną osobą zorganizowaną grupą przestępczą mającą na celu popełnianie przestępstw oraz przestępstw skarbowych związanych z obrotem paliwem i uszczupleniem podatku od towaru i usług, skutkujących doprowadzeniem Skarbu Państwa do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie co najmniej dwudziestu milionów złotych. Zarzucane podejrzanemu czyny były zagrożone karą, której górna granica wynosi co najmniej osiem lat pozbawienia wolności. Istniała nadto obawa, że podejrzany przebywając na wolności będzie utrudniał postępowanie karne nakłaniając inne osoby do fałszywych zeznań lub złożenia określonych wyjaśnień. Wobec podejrzanego nie zachodziły przesłanki z art. 259 § 1 i 2 k.p.k., które mogłyby skutkować odstąpieniem od stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego.

(dowód: postanowienie z uzasadnieniem w sprawie (...)k. 106-113)

Stosowany wobec powoda środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania w sprawie(...)był następnie przedłużany na mocy kolejnych postanowień:

- Sądu Okręgowego w O. z dnia 26 maja 2017 r. sygn. akt (...)– przedłużono do 26 sierpnia 2017 r.,
- Sądu Okręgowego w O. z dnia 22 sierpnia 2017 r. sygn. (...)– przedłużono do 24 listopada 2017 r.,
- Sądu Okręgowego w O. z dnia 17 listopada 2017 r. sygn. (...)– przedłużono do 23 stycznia 2018 r.,

- Sądu Okręgowego w O. z dnia 15 stycznia 2018 r. sygn. (...) – przedłużono do 22 lutego 2018 r.,
- Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 16 lutego 2018 r. sygn. (...) – przedłużono do 30 kwietnia 2018 r.,
- Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 26 kwietnia 2018 r. sygn.(...) – przedłużono do 29 lipca 2018 r.,
- Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 25 lipca 2018 r. sygn.(...) – przedłużono do 27 października 2018 r.,

W uzasadnieniu decyzji o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania wskazywano, że sytuacja karnoprosowa powoda jako podejrzanego, pod względem przesłanek, które legły u podstaw zastosowania tego środka, nie uległa zmianie, a przesłanki te są w dalszym ciągu aktualne. Konieczność przedłużenia podyktowana była także potrzebą przeprowadzenia kolejnych czynności dowodowych.

(dowód: postanowienia z uzasadnieniem k. 114-143)

W dniu 14 lutego 2018 r. powód D. B. na polecenie Prokuratury Okręgowej w O. w asyście czterech funkcjonariuszy został przetransportowany z G. do O. i z powrotem do G. celem wykonania czynności procesowych związanych z uzupełnieniem zarzutów oraz przeprowadzenia badań lekarskich. W związku z odmową wykonywania poleceń funkcjonariusze, po uzyskaniu zgody prokuratora, zastosowali wobec powoda środki bezpośredniego przymusu celem umieszczenia powoda w pojeździe, a także w czasie gdy miał opuścić pojazd. Ponadto w trakcie konwoju w drodze do O. powód oddał mocz na podłogę w pojeździe oraz wyrażał się w sposób wulgarny na temat osoby prokuratora prowadzącego w jego sprawie postępowanie karne. W drodze powrotnej do G. powód nie odzywał się, przestał reagować na kontakt, w celu doprowadzenia go na badanie konieczne było „zanieśnię” powoda do gabinetu, podobnie zachowywał się w czasie badania. Następnie po wizycie w drodze do aresztu powód po otrzymaniu czasopism od jego konkubiny przekazanych mu przez funkcjonariusza zachowywał się prawidłowo, wysiadł z pojazdu samodzielnie.

(dowód: notatka urzędowa k. 144-145).

W dniu 17 października 2018 r. do Sądu Okręgowego w O. wpłynął akt oskarżenia przeciwko powodowi w sprawie(...). Postanowieniem Sądu Apelacyjnego w B. przedłużono stosowanie tymczasowego aresztowania do 13 lutego 2021 r.

(dowód: informacja k. 162)

Ponadto powód od 6 czerwca 2018 r. do chwili obecnej odbywa karę ośmiu lat pozbawienia wolności orzeczoną prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w O. w sprawie o sygn. akt(...).

(informacja z K. k. 190-192 w aktach sprawy (...))

Sąd zważył, co następuje:

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego powództwo podlegało oddaleniu jako nieudowodnione.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty. Co do zeznań samego powoda, to Sąd miał na uwadze, że jako osoba, w stosunku do której przedłużano wielokrotnie środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, mógł mieć spotęgowane odczucia co do dolegliwości związanych z prowadzonym postępowaniem karnym, co z kolei nakazywało do jego zeznań podchodzić z dużą dozą ostrożności. Z tego też względu, Sąd poddał zeznania powoda analizie, uznając za wiarygodne wyłącznie w tym zakresie, w jakim znajdowały potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym.

Na wstępie do rozważań prawnych wskazać należy, że powód wywodzi swoje roszczenie z faktu naruszenia przez stronę pozwaną jego dóbr osobistych sformułowanym w pozwie jako doznane „szkody i krzywdy”, a które koncentrują się

w głównej mierze na czynnościach prokuratorów Prokuratury Okręgowej w O. w związku z prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem karnym w sprawie (...).

Celem usystematyzowania szeregu zarzutów sformułowanych pod adresem pozwanego zostaną one przedstawione w kolejności, w jakiej przedstawił je powód, a mianowicie:

- kwestia wniosków prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania,
- kwestia naruszenia praw powoda w związku z czynnościami w dniu 14 lutego 2018 r.,
- kwestia ograniczenia kontaktów powoda z rodziną w czasie stosowania tymczasowego aresztowania.

Zgodnie z treścią art. 23 k.c., dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Zwrócić przy tym uwagę należy, że katalog dóbr osobistych wymienionych w tym przepisie ma charakter otwarty. W orzecznictwie i w piśmiennictwie przyjmuje się zgodnie, że ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. objęte są wszelkie dobra osobiste rozumiane jako pewne wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Wymieniona w art. 23 k.c. cześć obejmuje natomiast dobre imię oraz godność. Prawo człowieka do poszanowania godności, wyrażającej się w poczuciu własnej wartości i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi, dotyczy wszystkich aspektów życia osobistego człowieka i obejmuje także taką jego sferę, która jest związana z pozbawieniem wolności.

Osoba, której dobra osobiste zostały naruszone może, na zasadach przewidzianych w kodeksie, żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 zd. 3 k.c.). W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (art. 448 k.c.).

Na gruncie powołanych wyżej przepisów, ochrona dóbr osobistych uzależniona jest od spełnienia łącznie dwóch przesłanek: zagrożenia lub naruszenia dobra, które przykładowo zostało wymienione w art. 23 k.c. oraz bezprawności tego zagrożenia lub naruszenia. Pierwszą z wymienionych przesłanek udowodnić musi powód dochodzący ochrony przed sądem. Przepis art. 24 k.c. przewiduje natomiast domniemanie bezprawności działania pozwanego, co powoduje, że dochodzący ochrony nie musi tej przesłanki udowadniać. To na stronie pozwanej spoczywa obowiązek wykazania, że jej działanie było zgodne z prawem.

Bezprawność postępowania przy tym, to działanie lub zaniechanie sprzeczne z porządkiem prawnym szeroko rozumianym.

Zgodnie z ogólną regułą zawartą w art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na powodzie jako osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

W tym miejscu również należy wyraźnie podkreślić, że ocena czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego nie może być dokonywana według miary indywidualnej wrażliwości osoby, która czuje się dotknięta określonym zachowaniem, czy działaniem innej osoby (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2002 r., wydany w sprawie o sygn. akt II CKN 953/00, LEX nr 55098). O bezprawnym naruszeniu dóbr osobistych, w szczególności godności może być mowa dopiero, gdy dochodzi do poniżającego i niehumanitarnego traktowania sprzecznego z zasadą humanitaryzmu.

W ocenie Sądu powód nie przedstawił żadnych dowodów, które dałyby podstawę do przyjęcia odpowiedzialności pozwanego skutkującej zasadnością przyznania mu zadośćuczynienia.

Powód w pozwie podnosił, że składane przez prokuratora wnioski w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania opierały się wciąż na tych samych podstawach faktycznych, czym naruszono jego prawo do rzetelnego procesu karnego.

W ocenie Sądu okoliczność ta nie znalazła potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym. Pozwany przedłożył dowody w postaci kopii postanowienia o zastosowaniu, a także kolejnych postanowień w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania, których treść nie była kwestionowana przez powoda.

Z dokumentów tych wynika, że podstawę stosowania środka zapobiegawczego stanowiły: duże prawdopodobieństwo popełnienia przez powoda jako podejrzanego zarzucanych mu czynów, wysoka kara grożąca powodowi, obawa mactwa, a także ucieczki lub ukrycia się powoda. Jak trafnie podnosił pozwany, powód korzystał z pomocy obrońcy i miał możliwość poddania kontroli instancyjnej przez sąd odwoławczy wydanego przez sąd rozstrzygnięcia. W przedmiotowej sprawie 17 października 2018 r. wpłynął do Sądu Okręgowego w O. akt oskarżenia, a postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku przedłużono stosowanie tymczasowego aresztowania do 13 lutego 2021 r. W tym miejscu wskazać należy, że Sądowi z urzędu wiadomo, że powód od 6 czerwca 2018 r. odbywa karę pozbawienia wolności w innej sprawie. Oznacza to, że pomimo izolacji powoda w dalszym ciągu zachodziła konieczność stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

W tej sytuacji nie sposób dać wiary twierdzeniom powoda, że składane wnioski o przedłużenie tymczasowego aresztowania były bezpodstawne. Oczywiście jest, że tok postępowania karnego musi być skutecznie zabezpieczony i tylko dalsze tymczasowe aresztowanie jest w stanie sprostać tym wymogom w sytuacji, gdy nie jest tego w stanie zapewnić żaden środek zapobiegawczy o charakterze nieizolacyjnym.

Odnosząc się do kolejnej kwestii – naruszenia praw powoda podczas czynności dokonywanych w związku z uzupełnieniem zarzutów w sprawie (...)w dniu 14 lutego 2018 r. wskazać należy, że także w tym zakresie roszczenie nie zostało udowodnione. Pozwany na tę okoliczność przedłożył notatkę urzędową sporządzoną w dniu 15 lutego 2018 r. Z jej treści wynika dokładny opis tego, jak przebiegało konwojowanie powoda w dniu 14 lutego 2018 r. z G. do O. i z powrotem, w tym jak zachowywał się powód w czasie poszczególnych etapów podróży. Powód utrudniał funkcjonariuszom doprowadzenie go celem wykonania czynności procesowych, zmuszeni zostali do zastosowania środków przymusu bezpośredniego. Powód zachowywał się wulgarnie, oddał mocz na podłogę pojazdu. Z kolei w czasie, gdy tego samego dnia był badany psychiatrycznie, wykazywał postawę bierną, nie nawiązywał kontaktu. Następnie, już w drodze powrotnej, gdy dowiedział się od funkcjonariusza, że posiada dla niego przesyłkę z czasopismami, powód wykazał zainteresowanie i zachowywał się poprawnie. Powyższe dowodzi, że w dniu 14 lutego 2018 r. nie doszło do naruszenia praw powoda, a konieczność zastosowania środków przymusu bezpośredniego wynikała z jego świadomej decyzji o odmowie wzięcia udziału w czynnościach.

Odnosząc się do ostatniej kwestii tj. nadmiernego ograniczenia w kontaktach powoda z rodziną w czasie stosowania tymczasowego aresztowania podnieść należy, że także w tym zakresie powód nie wykazał zasadności swojego roszczenia. Pozwany wskazywał, że brak zgody na widzenie wynikał z konieczności przesłuchania osób najbliższych dla powoda w charakterze świadków. Powód nie zakwestionował skutecznie stanowiska pozwanego w tym zakresie. Obowiązkiem powoda było przytoczenie okoliczności faktycznych, z których wywodził roszczenie (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.) i wskazanie dowodów, których przeprowadzenie potwierdziłoby zasadność jego twierdzeń o faktach (art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c.). Powód w tym zakresie nie wykazał inicjatywy dowodowej.

W świetle powyższych okoliczności nie sposób uznać, że pozwany w sposób bezprawny naruszył dobra osobiste powoda. Wskazać należy, że za niedogodności związane z koniecznością stosowania tymczasowego aresztowania odpowiedzialny jest sam powód poprzez swoje zachowanie niezgodne z obowiązującym porządkiem prawnym. Powód nie wykazał aby pozwany działał bezprawnie, sprzecznie z istniejącym porządkiem prawnym i przyznanymi kompetencjami. Natomiast przesłaną wyłączającą możliwość ochrony dóbr osobistych przewidzianą w art. 24 § 1 k.c., w tym wolności czy prawa do kontaktów z rodziną jest właśnie działanie naruszającego je zgodne z prawem (...chyba, że nie jest ono bezprawne).

Sąd oddalił wnioski powoda o zwrócenie się do wskazanych przez niego instytucji oraz do jego obrońcy o dokumenty dotyczące jego osoby. Wskazać należy, że postępowanie w niniejszej sprawie toczy się od 18 października 2019 r. (data wpływu pozwu), a zatem powód dysponował dostateczną ilością czasu, by uzyskać odpowiednią dokumentację i przedłożyć ją do akt niniejszej sprawy. Tymczasem do dnia 28 stycznia 2021 r. (data zamknięcia rozprawy) żaden z dowodów w postaci dokumentów, na które powoływał się powód, nie został złożony do akt sprawy.

Analizując powyższe ustalenia Sąd doszedł do wniosku, że powód nie wykazał naruszenia dóbr osobistych. Ponieważ to na powodzie ciążył obowiązek dowodzenia w zakresie naruszenia dóbr osobistych, a obowiązkowi temu nie sprostał, powództwo nie mogło być uznane za uzasadnione. Wobec niewykazania przesłanek z art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., powództwo podlegało oddaleniu jako niezasadne, o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

Stosownie do art. 98 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, czyli koszty procesu.

Wartość przedmiotu sporu wynosiła 1.400.000 zł, zaś zastępstwo procesowe za pozwanego wykonywał radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, stąd też od powoda na rzecz pozwanego tytułem zwrotu kosztów procesu należało zasądzić kwotę 10.800 zł stanowiącą minimalną stawkę wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika wynikającą z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Powód przegrał w całości, stąd też Sąd orzekł o powyższym jak w punkcie II wyroku.